

Zdroj I: článek z muzejního bulletinu

Četníci v terezínském ghettu

Strážní službu v ghettu Terezín zajišťoval po celou dobu existence tábora zvláštní četnický oddíl. Čítal 150 mužů, kteří sem byli přidělováni zpravidla na tři až šestiměsíční službu z různých četnických stanic Protektorátu Čechy a Morava.

Po pečlivém výběru byli do strážního oddílu zařazováni pouze četníci, u nichž byla vyloučena jakákoliv příbuznost s osobami židovského původu. Během tří a půl let trvání ghetta se tak v Terezíně vystříдалo na několik set strážníků přicházejících sem většinou nedobrovolně. Jejich sídlo bylo v bývalém důstojnickém kasinu, v tzv. Wieserově domě.

Formálně bylo terezínské četnictvo podřízeno českým zemským úřadům, ve skutečnosti však podléhalo velení SS. Příslušníci četnického sboru zajišťovali především ostrahu hranic tábora, dohlíželi na pracovní komanda vězňů zaměstnaných mimo území Terezína a kontrolovali zavazadla nově příchozích transportů.

Vzhledem ke své pracovní náplni byli četníci v poměrně úzkém kontaktu s internovanými, a jak alespoň vyplývá ze vzpomínek bývalých vězňů, většinou se k terezínským Židům chovali slušně. Navzdory hrozícímu nebezpečí se někteří četníci dokonce snažili vězňům pomáhat. Významnou pomocí bylo např. pašování korespondence, v níž obyvatelé ghetta mohli okolnímu světu sdělit nejen osobní zprávy, ale i necenzurované informace o realitě táborových poměrů. Nezanedbatelnou podporou pro vyhladovělé vězně byla i ochota některých strážných přehlédnout v oděvu ukrytý kousek zeleniny či ovoce, když se skupina vězňů vracela z práce v místních zahradách.

Pohnutkou k aktivní podpoře obyvatel ghetta byla u mnohých četníků docela obyčejná lidskost a soucit s pronásledovanými a svou pomoc tak Židům poskytovali nezištně. Výjimečné však nejsou ani případy, kdy četníci za své služby přijali od vězňů peníze či jiné cennosti. Dnes je známo celkem čtrnáct příslušníků četnického oddílu, kteří byli pro pomoc terezínským vězňům zatčeni a souzeni. Někteří poté na vlastní kůži zažili hrůzy koncentračních táborů, jako byl Mauthausen, Flossenbürg apod.

Bohužel, mezi četníky bylo i několik jedinců, kteří se, ve snaze zalíbit se esesákům, chovali k vězňům nepřátelsky a surově. Jednalo se zejména o členy velitelského sboru četnického oddílu, kteří byli za své zločiny po skončení války potrestáni.¹

¹ Zdroj: Zpravodaj. Vzdělávací a informační bulletin Památníku Terezín 4/2005.

Zdroj 2: Vzpomínky pamětníků²

Hana Grunová: V Terezíně jsem spolu s dalšími dívkami pracovala v zahradách, které byly mimo ghetto. Měly jsme tak možnost do města propašovat trochu ovoce a zeleniny. Po práci jsme vždy musely projít četnickou stanicí. Jednoho dne jsme přišly k četnické boudě a četník volá: „Vy tam, pojdte sem!“ V tu chvíli mi bylo jasné, že je zle. Každého, u koho něco našli, totiž poslali rovnou na pevnost³, takže bylo strašlivé riziko, mít u sebe něco schovaného. A tak povídám přítelkyni: „Hanko, prosím tě, jdi a řekni Karlovi, co se stalo, já se asi nevrátím.“ Když jsem přišla do té boudy, myslela jsem si, že mě bude četník prohlížet, ale on říká: „Jste Hanička Bártová ze Sušice? Povídám: „Ano, vy mě znáte?“ A on na to: „Já jsem si myslel, že jste to vy! Já jsem nějaký Malík, dobře si vás pamatuju!“ Četník Malík cvičil v Terezíně psy a říkal, ať si přijdu večer pro chleba, že tím chlebem krmí psy a že si určitě nikdo nevšimne, když jedna taková malá vecka zmizí. Chodila jsem tam pak každý večer a všichni kolem mě tak měli šest neděl chleba navíc. Potom pan Malík odešel.

Eva Roubíčková: V Terezíně jsem mezi hradbami ghetta pásala ovce. Pracoval tam také Karel Košvanec, železničář z Bohušovic. Jednou jsem od něj dostala kilo salámu, půl kila sádla, dvanáct cibulí, jeden doutník, deset cigaret a bonbóny. Nevěděla jsem, kam ty věci dát, ale pak jsem si řekla, že nás četníci dosud nikdy neprohlíželi, tak jsem to prostě strčila do malé tašky, kterou jsem měla přes rameno. Po práci jsme se vždy vraceli do ghetta přes četnickou strážnici. První četník byl dobrý, ale ten druhý vykřikl: „Stát! Pojdte sem, slečno! Co to máte v chlebníku? – Ale, ale, salám, odkudpak jej máte? A doutník a cibuli?“ Začala jsem se vymlouvat, že salám je z posledního transportu, doutník že jsem našla a cibule že jsou ze zahrady. Za žádnou cenu jsem nesměla prozradit pana Košvance, byl by to konec jeho, můj a potravinová pomoc pro mnoho vězňů by byla ztracena. Četník mi ale nevěřil. „Však ty kápněš božskou!“ Odvedl mě na strážnici, kde na mě hrozně řval. Nakonec jsem se zmínila, že cibuli mám od Bennyho Grünbergera, který mi říkal, že má pěstování cibule povoleno od německého správce. Ten to však později popřel a Benny byl obviněn z krádeže a transportován do Treblinky, kde zahynul.

Arnold Handrych: Paní Hellerová nebyla Židovka, ale její manžel ano. Ona zůstala v Praze a její muž byl vězněn v Terezíně. Několikrát jsem paní Hellerovou navštívil a doručoval jsem do ghetta vzkazy, které posílala manželovi. Po nějakém čase měla paní Hellerová obavy, aby jejího manžela nedeportovali do Osvětimi, a tak mě poprosila, jestli bych ho mohl nějak dostat do Prahy. Spolu s Inkou Köpplovou se nám ho podařilo dostat ve čtyři hodiny ráno přes plot u strážnice, pak jsem si ho posadil na rám kola a jeli jsme. V pět hodin jsme ve stanici Hrdly nasedli do vlaku do Prahy. Seděli jsme sami v kupé, když tu zničehonic otevřel dveře esesák a ptá se, „Frei?“. Řekl jsem, že ne a on odešel. V Praze Holešovicích už čekala paní Hellerová, tak jsem jí ho tam předal a už jsem se dál nestaral. Byl jsem natolik pověřivý, že jsem si říkal, že kdybych si za to něco vzal, tak to určitě praskne.

Arnošt Kraus: Vedoucí četnické kanceláře strážmistr Hašek a velitel četníků nadporučík Janeček někdy vyslychali lidi, kteří se prohřešili proti řádu ghetta. Můj kamarád Steiner směl za město do zahrad a tak vynášel nějaké dopisy ven. Chytli ho a byl vyšetřován Haškem a Janečkem. Nechtěl prozradit, komu dopisy odesílal a tak se do toho zapletla i komandatura⁴. Jednomu výslechu byl přítomen i velitel ghetta komandant Seidl. Měl hrozný vztek, že ten Žid se nechce přiznat. Nařídil tedy Haškovi, aby ho nejpřísnějším způsobem donutil mluvit. On ho tedy nechal posadit na rozpálená kamna. Steiner omdlel, samozřejmě měl hrozný popáleniny, ale nepřiznal se. Neřekl nic. Museli zavolat doktora z ghetta, aby ho ošetřil. Já jsem potom s tím doktorem mluvil a ten mi říkal: „Krausi, to je hrozný, už jsem viděl hodně, ale tohle je hrůza.“ Steiner byl potom s těmi popáleninami a spolu se svou matkou a dvěma bratry transportován do Osvětimi – nikdo z nich se odtud nevrátil. O veliteli četníků Janečkovi bylo známo, že se chtěl zalíbit komandantu Seidlovi, tak mu prostě musel předvádět, že i on fackuje a že on je také tvrdý vůči Židům. Ke mně se choval slušně, já jsem s ním byl denně ve styku, protože jsem umýval chodby u jeho kanceláře, a on ve mně, jak jednou řekl, viděl takového čistotného Žida. Ale byla tam spousta chlapců, které fackoval nebo kopal.

² Zdroj: Archiv Židovského muzea v Praze, Oddělení pro dějiny šoa.

³ Tzv. Malá pevnost byla obávaná věznice pražského gestapa nedaleko terezínského ghetta.

⁴ Komandatura SS bylo vrchní velení ghetta složené z Němců.